

۱۰۰ وصیت پیامبر ﷺ

جمع آوری و نویسنده:

عمران دھواری

این کتاب از سایت کتابخانه عقیده دانلود شده است.

www.aqeedeh.com

book@aqeedeh.com

آدرس ایمیل:

سایت‌های مفید

www.aqeedeh.com

www.nourtv.net

www.islamtxt.com

www.sadaislam.com

www.ahlesonnat.com

www.islamhouse.com

www.isl.org.uk

www.bidary.net

www.islamtape.com

www.tabesh.net

www.blestfamily.com

www.farsi.sunnionline.us

www.islamworldnews.com

www.sunni-news.net

www.islamage.com

www.mohtadeen.com

www.islamwebpedia.com

www.ijtehadat.com

www.islampp.com

www.islam411.com

www.videofarda.com

www.videofarsi.com

فهرست مطالب

- ۱- پرهیز از شرک ۸
- ۲- اطاعت از رسول الله ﷺ ۸
- ۳- نفع رساندن به مسلمین ۸
- ۴- طلب حلالیت کردن از حقوق مردم ۸
- ۵- از جمله حقوق مسلمانان بر یکدیگر ۹
- ۶- بدترین نوع دروغ ۹
- ۷- مذمت ظلم و بخل ۱۰
- ۸- ترویج سلام دادن ۱۰
- ۹- اطاعت و فرمانبرداری از حکام و والیان امر ۱۰
- ۱۰- اجتناب و پرهیز از گناهان هلاک کننده ۱۱
- ۱۱- احترام اموات ۱۱
- ۱۲- نهی از تفرق و چند دستگی ۱۱
- ۱۳- از آداب مجلس ۱۲
- ۱۴- حقوق و حرمت معابر عمومی ۱۲
- ۱۵- پاداش گذشت کردن از انسان تنگدست ۱۲
- ۱۶- از ثمرات ایمان ۱۳
- ۱۷- مقام تواضع و فروتنی ۱۳
- ۱۸- دل نیستن به دنیا ۱۳
- ۱۹- برکت صدقه ۱۴
- ۲۰- فضیلت انفاق در راه خدا ۱۴

- ۲۱- حقیقت مؤمن ۱۴
- ۲۲- از آثار و نتایج صلهی رحم ۱۵
- ۲۳- فضیلت دعوت و تبلیغ به کار نیکو ۱۵
- ۲۴- پرهیز از خشمگین شدن ۱۵
- ۲۵- نتایج مبادرت ورزیدن به اعمال نیک ۱۶
- ۲۶- فقط خدا ۱۷
- ۲۷- تربیت نبوی ۱۷
- ۲۸- کار کردن بهتر از سؤال کردن از مردم است ۱۸
- ۲۹- خطر دروغ نسبت دادن به رسول الله ﷺ ۱۸
- ۳۰- منهج مسلمان ۱۸
- ۳۱- مسئولیت بزرگ ۱۹
- ۳۲- هشدار ۱۹
- ۳۳- مسافرت زن بدون محرم ۱۹
- ۳۴- ملاک انتخاب همسر ۲۰
- ۳۵- سفارشی دربارهی سفر ۲۰
- ۳۶- آفت زبان ۲۰
- ۳۷- وضعیت و احوال مؤمن ۲۰
- ۳۸- قانع بودن ۲۱
- ۳۹- وصیت با ارزش ۲۱
- ۴۰- پاداش راستگویی ۲۱
- ۴۱- عدالت نمودن بین فرزندان ۲۲
- ۴۲- از مظاهر ایمان ۲۲
- ۴۳- راهنمایی و ارشاد ۲۳

۲۳.....	۴۴- فضیلت تفقه در دین.....
۲۳.....	۴۵- نهی از سوگند یاد کردن در معامله.....
۲۴.....	۴۶- بجا آوردن شکر نعمتهای الهی.....
۲۴.....	۴۷- از آداب غذا خوردن.....
۲۴.....	۴۸- احسان به همسایه.....
۲۴.....	۴۹- صید حرام.....
۲۵.....	۵۰- آسان گرفتن در امور دین.....
۲۵.....	۵۱- وصایای ارزشمند.....
۲۵.....	۵۲- احسان نسبت به حیوانات.....
۲۵.....	۵۳- خمیازه و آداب آن.....
۲۶.....	۵۴- دعا نمودن برای عطسه کننده.....
۲۶.....	۵۵- از شروط معامله.....
۲۶.....	۵۶- رعایت کردن حقوق اهل بیت پیامبر ﷺ.....
۲۷.....	۵۷- به کثرت سجده کردن برای خداوند متعال.....
۲۷.....	۵۸- مداومت در اعمال نیک.....
۲۷.....	۵۹- داشتن آرامش و سکینه.....
۲۸.....	۶۰- فضیلت برابر کردن صفوف نماز.....
۲۸.....	۶۱- آباد کردن خانهها با ذکر خدا.....
۲۸.....	۶۲- بهترین کارها.....
۲۹.....	۶۳- مداومت بر انجام اعمال صالح.....
۲۹.....	۶۴- از اعمال روز جمعه.....
۲۹.....	۶۵- جایگاه نماز عصر.....
۳۰.....	۶۶- اعمال مرتبط به جنازه و ثواب آن.....

- ۶۷- زینت مردان ۳۰
- ۶۸- آداب استئذان (اجازه وارد شدن به مکانی) ۳۰
- ۶۹- تعامل با زنان ۳۰
- ۷۰- مذمت سوگند یاد کردن به غیر خدا ۳۱
- ۷۱- کراهیت آرزوی رویارویی با دشمن ۳۱
- ۷۲- تلقین میت ۳۱
- ۷۳- آرزوی مرگ نکردن ۳۲
- ۷۴- مراقب زبانت باش ۳۲
- ۷۵- حق مادر ۳۲
- ۷۶- برکت حیا ۳۳
- ۷۷- دعوت به توبه ۳۳
- ۷۸- کثرت دعا در سجده ۳۳
- ۷۹- قاطعیت در دعا ۳۳
- ۸۰- دعا کردن برای مؤمنین ۳۴
- ۸۱- از آداب دعا کردن ۳۴
- ۸۲- همت والا داشتن ۳۴
- ۸۳- دعای مظلوم ۳۴
- ۸۴- از ادعیه جامع و کامل ۳۵
- ۸۵- فضیلت دعا کردن قبل از خواب ۳۵
- ۸۶- از ادعیه‌ای که در نماز خوانده میشود (در تشهد آخر) ۳۶
- ۸۷- تکرار توبه ۳۶
- ۸۸- حفاظت بدن و جان ۳۷
- ۸۹- دعای مصیبت ۳۷

۳۷.....	۹۰- به خدا پناه ببر
۳۸.....	۹۱- از گنجهای بهشت
۳۸.....	۹۲- کلماتی که گویندهی آن ناکام نمیشود
۳۸.....	۹۳- دوست داشتنی ترین سخن نزد خداوند
۳۹.....	۹۴- همواره قرآن را تلاوت نمودن
۳۹.....	۹۵- حسد جایز نیست مگر در
۳۹.....	۹۶- وصیت به قرآن کریم
۴۰.....	۹۷- فضیلت سوره بقره
۴۰.....	۹۸- دو آیهی بزرگ
۴۰.....	۹۹- کم نشمردن کار نیکو
۴۰.....	۱۰۰- احترام گذاشتن و توهین نکردن به اصحاب رسول الله ﷺ

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على رسوله الأمين، وأشهد أن لا إله إلا الله، وأشهد أن سيدنا محمداً عبده ورسوله، وصفيه من خلقه وخليله، أدى الأمانة، وبلغ الرسالة، ونصح للأمة، فكشف الله به الغمة، وجاهد في الله حق جهاده حتى أتاه اليقين، فاللهم اجزه عنا خير ما جزيت نبياً عن أمته، ورسولاً عن دعوته ورسالته، صلى الله عليه، وعلى آله وأصحابه وأحبابه وأتباعه، وعلى كل من اهتدى بهديه، واستن بسنته واقتفى أثره إلى يوم الدين.

خداوند متعال می فرماید: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ [الحشر: 7]

ترجمه: «چیزهایی را که پیغمبر برای شما (از احکام الهی) آورده است اجراء کنید، و از چیزهایی که شما را از آن بازداشته است، دست بکشید.»

کتابی که در پیش روی دارد، مجموعه‌ای از نصائح و اندرزهای ارزشمند رسول گرامی اسلام ﷺ به امت خویش می‌باشد.

دین اسلام سرتاسر پند و نصیحت است، و هر کس با توجه به موقعیتی که دارد در حد توان باید خیرخواه دیگران باشد. چنانچه در حدیثی به این مسأله اشاره می‌شود.

عن أَبِي رُقَيْةَ تَمِيمِ بْنِ أَوْسِ الدَّارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «الدِّينُ النَّصِيحَةُ» قُلْنَا: لِمَنْ؟ قَالَ «لِلَّهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأُمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ». [رواه مسلم].

از تميم بن اوس داری رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت شده است که پیامبر ﷺ فرمودند: «دین، نصیحت و خیرخواهی است»، گفتیم: برای چه کسی؟ فرمودند: «برای خدا و کتابش و پیامبرش و پیشوایان مسلمان و عموم آنها برای همدیگر».

از سفارشات بسیار جامع و شامل نبی اکرم ﷺ، حدیث مشهور عرباض بن ساریه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ است، که به شرح زیر می‌باشد:

عن العرباض بن ساریة رضی الله عنه قال: وعظنا رسول الله ﷺ موعظة وجلت منها القلوب وذرفت منها العيون فقلنا يا رسول الله: كأنها موعظة مودع فأوصنا قال: «أوصيكم بتقوى الله والسمع والطاعة وإن تأمر عليكم عبد وإنه من يعش منكم فسیری اختلافا كثيرا فعليكم بسنتي وسنة الخلفاء الراشدين المهديين عضوا عليها بالنواجذ وإياكم ومحدثات الأمور فإن كل بدعة ضلالة».

[ابوداود، ترمذی، ابن ماجه، ابن حبان در صحیحش و آلبانی تصحیح کرده است].

عرباض بن ساریه رضی الله عنه می گوید: رسول الله ﷺ چنان سخنرانی رسایی ایراد نمود که به سبب آن قلبها به وحشت افتاد و چشمها گریان گردید، ما گفتیم ای رسول خدا ﷺ گویا این سخنرانی آخر و وداع است، پس ما را سفارش کن، فرمود: «شما را به تقوای پروردگار سفارش می کنم، و گوش فرا دادن و اطاعت از والیان امر، هر چند برده ای حبشی حاکم شما باشد، هر کس پس از من زنده بماند، به زودی اختلافات زیادی خواهد دید، بر شماست که از سنت من و خلفای راشدین راه یافته پیروی کنید و آن را با دندانهایتان محکم بگیرد (کنایه از پایبندی محکم است) و بر شماست که از امور نوپیدا دوری کنید، چرا که تمام بدعتها، گمراهی اند».

مسلمان با سرلوحه قرار دادن این سفارشات ناب در زندگی خود، از تمام فتنه ها و خطراتی که متوجه دین و دنیای او می شود، محفوظ و مصون می ماند و از آزمایش های الهی سربلند، بیرون می آید.

پس بیایید همگی مان بار دیگر با خدای خود بر تقوا عهد کنیم و قرآن و سنت را اساس کار و منهج زندگی خویش قرار دهیم و از هرگونه بدعت و نوآوری در دین برحذر باشیم؛ در این صورت راه یافته وسعتمند خواهیم شد.

وصلی الله علی نبینا محمد و علی آله واصحابه اجمعین

عمران دھواری

۱۳۹۰/۱/۱۰

سراوان - بلوچستان

۱- پرهیز از شرک

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ لَقِيَ اللَّهَ، لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ لَقِيَهُ، يُشْرِكُ بِهِ، دَخَلَ النَّارَ». [متفق عليه]

از جابر بن عبدالله رضی الله عنهما روایت است که: رسول الله ﷺ فرمود: «هر کس در حالی که به خدا شرک نورزیده، او را ملاقات کند، وارد بهشت می‌شود. و هر کس در حالی با خدا ملاقات کند که به او شرک کرده است، وارد دوزخ می‌شود».

۲- اطاعت از رسول الله ﷺ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ أَبَى، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَنْ يَأْبَى؟ قَالَ: مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى». [رواه البخاري]

از ابوهریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت است که: رسول الله ﷺ فرمود: «همه‌ی امتیان من وارد بهشت می‌شوند، مگر کسی که امتناع ورزد»، صحابه عرض کردند: ای رسول خدا! چه کسی امتناع می‌ورزد؟ فرمود: «هر کس که از من اطاعت کند، وارد بهشت می‌شود و هر کس، از من نافرمانی کند، در حقیقت، امتناع ورزیده است».

۳- نفع رساندن به مسلمین

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَنْفَعَ أَخَاهُ فَلْيَفْعَلْ». [رواه مسلم]

از جابر بن عبدالله رضی الله عنهما روایت است که: رسول الله ﷺ فرمود: «هر کس که توانایی نفع رسانی به برادرش را دارد، این کار را انجام دهد».

۴- طلب حلالیت کردن از حقوق مردم

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ كَانَتْ لَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَخِيهِ مِنْ عَرَضِهِ أَوْ شَيْءٍ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا، إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أُخِذَ مِنْهُ بِقَدْرٍ مَظْلَمَتِهِ، وَإِنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أُخِذَ مِنْ سَيِّئَاتِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ». [رواه البخاري]

ابوهریره رضی الله عنه می گوید: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «هر کس که ظلمی به برادرش نموده باشد، خواه به آبروی او لطمه زده و یا حق دیگری از او پایمال کرده است، همین امروز (در دنیا) از او طلب بخشش کند قبل از اینکه روزی (قیامت) فرا رسد که در آن، درهم و دیناری، وجود ندارد. زیرا اگر اعمال نیکی داشته باشد، (در آن روز) به اندازه ظلمی که نموده است، از آن‌ها کسر می‌گردد. و اگر اعمال نیکی نداشته باشد، گناهان مظلوم را به دوش او (ظالم) می‌گذارند».

۵- از جمله حقوق مسلمانان بر یکدیگر

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ صلی الله علیه و آله: «لَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَنَاجَشُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا يَبِعُ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ، وَلَا يَحْدُلُهُ، وَلَا يَحْقِرُهُ التَّقْوَى هَاهُنَا، وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، بِحَسَبِ امْرِيٍّ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ، كُلُّ الْمُسْلِمٍ عَلَى الْمُسْلِمِ، حَرَامٌ دَمُهُ، وَمَالُهُ، وَعَرْضُهُ». [رواه مسلم]

از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده است که: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «به یکدیگر حسد نورزید؛ در معامله‌ی یکدیگر نجش نکنید (نجش، یعنی اظهار خرید یک جنس به قیمت بالاتر بدون خرید آن برای فریب دادن مشتری و تحریک او به خرید آن جنس)، نسبت به هم کینه نداشته باشید، به همدیگر پشت و با یکدیگر قطع رابطه نکنید و بر معامله‌ی دیگران معامله ننمایید (با پرداخت مبلغی بیشتر یا قول فروش ارزان‌تر، مانع معامله‌ی دیگری شود و خود، معامله را انجام دهد). بندگان خدا و برادران همدیگر باشید؛ مسلمان برادر مسلمان است. به او ستم نمی‌کند و یاری او را ترک نمی‌کند؛ تقوا اینجاست - با دست سه بار به سینه‌ی (قلب) خود اشاره فرمود - برای شخص مسلمان، همین اندازه از شر و بدی کافی است که برادر مسلمان خود را تحقیر کند. تمام حقوق یک فرد مسلمان بر مسلمان دیگر حرام است: خونش، مالش و ناموسش».

۶- بدترین نوع دروغ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ». [متفق علیه]

ابوهریره رضی الله عنه می گوید: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «از گمان بد، اجتناب کنید. زیرا گمان بد، بدترین نوع دروغ است».

۷- مذمت ظلم و بخل

عَنْ جَابِرٍ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «اتَّقُوا الظُّلْمَ، فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَاتَّقُوا الشُّحَّ، فَإِنَّ الشُّحَّ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، حَمَلَهُمْ عَلَى أَنْ سَفَكُوا دِمَاءَهُمْ وَاسْتَحَلُّوا مَحَارِمَهُمْ». [رواه مسلم]

از جابر رضی الله عنه روایت شده است که: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «از ظلم بپرهیزید؛ زیرا که ظلم در روز قیامت، تاریکی است و از بخل و آز دوری کنید؛ زیرا بخل، امت های پیش از شما را هلاک کرد و آن ها را واداشت که خون یکدیگر را بریزند و حرام ها را حلال کنند».

۸- ترویج سلام دادن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَوْلَا أَدْلُكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفَشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ». [مسلم]

ابوهریره رضی الله عنه می گوید: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «سوگند به کسی که جان من در دست اوست، وارد بهشت نمی شوید تا این که ایمان داشته باشید و ایمان نخواهید داشت تا آن که همدیگر را دوست داشته باشید؛ آیا شما را راهنمایی کنم به چیزی که اگر آن را انجام دهید، همدیگر را دوست خواهید داشت؟ سلام را در میان خودتان پراکنده و عمومی کنید».

۹- اطاعت و فرمانبرداری از حکام و والیان امر

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی الله عنهما قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «عَلَى الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ فِيمَا أَحَبَّ وَكَرِهَ، إِلَّا أَنْ يُؤْمَرَ بِمَعْصِيَةٍ، فَإِنْ أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ فَلَا سَمْعَ وَلَا طَاعَةَ». [متفق علیه]

از ابن عمر رضی الله عنهما روایت شده است که: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «بر مسلمان، گوش دادن به فرمان و اطاعت فرمانروایان، در هر چه دوست دارد یا ندارد (خواه آن

فرمان‌ها را بپسندد، خواه نپسندد) واجب است، مگر این که به گناهی (خلاف شرعی) امر شود که هر گاه به معصیت و گناه امر شود، دیگر هیچ گوش دادن و اطاعتی در کار او واجب نیست».

۱۰- اجتناب و پرهیز از گناهان هلاک کننده

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اجْتَنِبُوا السَّعَ الْمُؤَبَّاتِ». قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا هُنَّ؟ قَالَ: «الشَّرْكَ بِاللَّهِ، وَالسَّحْرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ، وَأَكْلُ الرِّبَا، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ، وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الزَّحْفِ، وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ». [متفق عليه]

از ابوهریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت است که نبی اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمود: «از هفت گناه نابود کننده اجتناب کنید». گفتند: ای رسول خدا! آن‌ها کدامند؟ فرمود: «شُرک به خدا، سحر، کشتن انسان بی گناه، خوردن ربا، خوردن مال یتیم، فرار از جهاد و تهمت زنا به زنان پاکدامن و بی خبر از فساد».

۱۱- احترام اموات

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ، فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا». [البخاري]

عایشه رضی الله عنها می‌گوید: رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمود: «به مردگان، ناسزا نگوئید. زیرا آنان به نتیجه‌ی اعمالشان، رسیده‌اند».

۱۲- نهی از تفرق و چند دستگی

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ قَالَ فِي حَجَّةِ الْوُدَاعِ: «وَيَحْكُمُ - أَوْ قَالَ - وَيُنْكُمُ لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ». [متفق عليه]

عبدالله بن عمر رضی الله عنهما روایت می‌کند که: رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در حجّه الوداع فرمود: «وای بر شما، بعد از من، کافر نشوید طوری که برخی از شما گردن بعضی دیگر را بزنند».

۱۳- از آداب مجلس

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله: «إِذَا كُنْتُمْ ثَلَاثَةً فَلَا يَتَنَاجَى رَجُلَانِ دُونَ الْآخَرِ، حَتَّى تَخْتَلِطُوا بِالنَّاسِ أَجَلٌ أَنْ يُحْزِنَهُ». [متفق عليه]

عبدالله بن مسعود رضي الله عنه می گوید: نبی اکرم صلى الله عليه وآله فرمود: «اگر سه نفر بودید، دو نفر بدون مشارکت دیگری، با یکدیگر، درگوشی صحبت نکنید. زیرا این کار، باعث نگرانی آن شخص می شود. مگر اینکه در جمع مردم، قرار گرفتید». (که در این صورت می توانید درگوشی صحبت کنید).

۱۴- حقوق و حرمت معابر عمومی

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ عَلَى الطَّرِيقَاتِ». فَقَالُوا: مَا لَنَا بَدُّ إِيمًا هِيَ مَجَالِسُنَا نَتَحَدَّثُ فِيهَا، قَالَ: «فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجَالِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهَا» قَالُوا: وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ؟ قَالَ: «غَضُّ الْبَصَرِ، وَكَفُّ الْأَدْيِ، وَرُدُّ السَّلَامِ، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ». [متفق عليه]

از ابوسعید خدری رضي الله عنه روایت است که نبی اکرم صلى الله عليه وآله فرمود: «از نشستن در معابر عمومی اجتناب کنید». مردم گفتند: یا رسول الله! چاره ای جز این نداریم زیرا آنجا، محل نشستن و سخن گفتن ما است. رسول الله صلى الله عليه وآله فرمود: «اگر چاره ای جز این ندارید، پس حق راه را مراعات کنید». پرسیدند: یا رسول الله! حق راه چیست؟ فرمود: «حفاظت چشمها، اذیت نکردن عابران، جواب دادن سلام و امر به معروف و نهی از منکر».

۱۵- پاداش گذشت کردن از انسان تنگدست

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله: «كَانَ الرَّجُلُ يُدَايِنُ النَّاسَ فَكَانَ، يَقُولُ لِفَتَاهُ: إِذَا أَتَيْتَ مُعْسِرًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَتَجَاوَزَ عَنَّا. قَالَ: فَلَقِيَ اللَّهَ فَتَجَاوَزَ عَنْهُ». [متفق عليه]

از ابوهریره رضي الله عنه روایت شده است که پیامبر صلى الله عليه وآله فرمودند: «مردی بود که به مردم قرض می داد و م به غلامش می گفت: وقتی برای مطالبه ی قرض نزد تنگدستی می روی، از او

درگذر و صرف نظر کن، شاید خداوند (گناهان ما را ببخشد و) از ما درگذرد، سپس آن شخص فوت کرد و خداوند از تقصیر او گذشت».

۱۶- از ثمرات ایمان

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِي جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ صَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ». [متفق عليه]

ابوهریره رضي الله عنه می گوید: رسول الله ﷺ فرمود: «هرکس که به خدا و روز قیامت، ایمان دارد، همسایه اش را از اذیت و آزار نکند. و هرکس که به خدا و روز قیامت، ایمان دارد، مهمانش را گرامی بدارد. و هرکس که به خدا و روز قیامت، ایمان دارد، سخن خوب بگوید و یا سکوت نماید».

۱۷- مقام تواضع و فروتنی

عَنْ عِيَاضِ بْنِ حِمَارٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتَّى لَا يَفْخَرَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ، وَلَا يَبْغِ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ». [رواه مسلم]

از عیاض بن حمار رضي الله عنه روایت شده است که: پیامبر ﷺ فرمودند: «خداوند به من وحی فرمود که نسبت به همدیگر متواضع باشید، تا کسی بر دیگری تفاخر نکند و یکی بر دیگری ستم روا ندارد».

۱۸- دل نبستن به دنیا

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمَنْكِبِي، فَقَالَ: «كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ». وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ: إِذَا أَمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ، وَإِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ، وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرَضِكَ، وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ. [رواه البخاري]

عبدالله بن عمر رضی الله عنهما می گوید: رسول الله ﷺ دستش را بر شانه ام گذاشت و فرمود: «در دنیا مانند مسافر و یا رهگذر، زندگی کن». راوی می گوید: ابن عمر رضی الله عنهما می گفت: هنگامی که شب شد، منتظر صبح نباش. و هنگامی که صبح شد، منتظر شب

نباش. و از وقت صحت، برای زمان بیماری، بهره برداری کن. همچنین در دوران زندگی، برای مرگ ات، آمادگی کن.»

۱۹- برکت صدقه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ، وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا، وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ». [رواه مسلم]

از ابوهریره رضي الله عنه روایت شده است که: پیامبر ﷺ فرمودند: «هرگز صدقه، از مال کم نمی‌کند، و یقیناً خداوند در برابر گذشت بنده‌اش، عزت او را زیاد می‌کند، و هر بنده‌ای برای خدا تواضع کند، خداوند عز و جل (مقام) او را بلند می‌گرداند.»

۲۰- فضیلت انفاق در راه خدا

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ، إِلَّا مَلَكَانِ يَنْزِلَانِ، فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا: اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقًا خَلْفًا، وَيَقُولُ الْآخَرُ: اللَّهُمَّ أَعْطِ مُمَسِّكًا تَلْفًا». [متفق عليه]

ابوهریره رضي الله عنه روایت می‌کند که: نبی اکرم ﷺ فرمود: «هر روزی که بندگان، صبح می‌کنند، دو فرشته از آسمان نازل می‌شود. یکی می‌گوید: خدایا! به کسی که در راه تو انفاق می‌کند، عوض بده. و دیگری می‌گوید: خدایا! به کسی که از انفاق، خودداری می‌کند، ضرر و زیان برسان.»

۲۱- حقیقت مؤمن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ، وَفِي كُلِّ خَيْرٍ، أَحْرَصٌ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ، وَاسْتَعِنَ بِاللَّهِ وَلَا تَعْجِزْ، وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ فَلَا تَقُلْ: لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَانَ كَذَا وَكَذَا، وَلَكِنْ قُلْ: قَدَرُ اللَّهِ وَمَا شَاءَ فَعَلَ، فَإِنَّ لَوْ تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ». [رواه مسلم]

از ابوهریره رضي الله عنه روایت است که: رسول الله ﷺ فرمود: «در نزد خدا مؤمن قوی و نیرومند از مؤمن ضعیف بهتر و محبوب‌تر است، و در هر کدام شان خیر وجود دارد. تلاش کن و حریص باش بدان‌چه برای نفع می‌رساند، و از خداوند یاری خواسته و

ناتوان مشو. هرگاه به تو چیزی برسد، مگو اگر من چنین می‌کردم چنین و چنان می‌شد، ولی بگو خدا مقدر ساخته بود و آنچه خداوند بخواهد انجام می‌دهد. زیرا کلمه‌ی "اگر" دروازه‌ی وسوسه شیطان را باز می‌کند».

۲۲- از آثار و نتایج صله‌ی رحم

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُسَطَّ لَهُ فِي رِزْقِهِ، أَوْ يُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ، فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ». [متفق عليه]

انس بن مالک رضي الله عنه می‌گوید: شنیدم که رسول الله ﷺ فرمود: «هرکس که می‌خواهد روزی‌اش زیاد گردد و عمرش طولانی شود، باید که صله رحم داشته باشد».

۲۳- فضیلت دعوت و تبلیغ به کار نیکو

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا». [مسلم]

ابوهریره رضي الله عنه می‌گوید: رسول الله ﷺ فرمود: «اگر کسی مردم را بسوی هدایت (کار خیر و سنتی) دعوت کند، به اندازه‌ی پاداش کسانی که از او پیروی می‌نمایند، اجر و پاداش می‌برد بدون این‌که از پاداش آنان، چیزی کاسته شود؛ همچنین اگر کسی مردم را بسوی گمراهی فرا خواند، به اندازه‌ی گناه کسانی که از او پیروی می‌کنند، گناهکار می‌گردد بدون اینکه از گناه آنان، چیزی کاسته شود».

۲۴- پرهیز از خشمگین شدن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: «أَوْصِنِي». قَالَ: «لَا تَغْضَبْ». فَرَدَّدَ مِرَارًا. قَالَ: «لَا تَغْضَبْ». [رواه البخاري]

ابوهریره رضی الله عنه می گوید: مردی به نبی اکرم صلی الله علیه و آله گفت: مرا نصیحت کن. آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمود: «خشم نکن». آن مرد چند بار، تقاضایش را تکرار کرد و رسول اکرم صلی الله علیه و آله همچنان می فرمود: «خشم نکن».

۲۵- نتایج مبادرت ورزیدن به اعمال نیک

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ، وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَعَشِيَتْهُمْ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ، وَمَنْ بَطَأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ».

[رواه مسلم]

از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده است که: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «هر کس مشکل و غمی از مشکل‌ها و غم‌های دنیا را از مؤمنی برطرف کند، خداوند مشکل و غمی از مشکل‌ها و غم‌های قیامت را از او برطرف می‌کند و هر کس با بدهکار تنگدستی، آسان‌گیری کند، خداوند در دنیا و آخرت با او آسان‌گیری می‌کند و کسی که (عیب) مسلمانی را بپوشاند، خداوند در دنیا و آخرت (عیوب و گناهان) او را می‌پوشاند؛ خداوند یار بنده است تا وقتی که بنده یار برادر خود باشد. و هر کس راهی را برای جستجوی علم در پیش بگیرد، خداوند با آن، راهی به سوی بهشت برای او هموار می‌نماید؛ و هر گاه عده‌ای در یکی از خانه‌های خدا (مساجد) جمع شدند که کتاب خدا را تلاوت کنند و به همدیگر آن را تعلیم دهند، آرامش بر آنها وارد می‌شود و رحمت خدا آنها را فرا می‌گیرد و ملائکه به دور آنها حلقه می‌زنند و خداوند آنها را در نزد کسانی که پیش او هستند، یاد می‌کند؛ و کسی که عمل خیرش نتواند به او کمک کند، (عملی نداشته باشد)، یا عملش خالصانه و مقبول نباشد، نسب او هیچ فایده‌ای برای او ندارد و به دادش نمی‌رسد».

۲۶- فقط خدا

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ : كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا، فَقَالَ : «يَا غُلَامُ إِنِّي أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ : احْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظْكَ، احْفَظِ اللَّهَ تَجِدَهُ تُجَاهَكَ، إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ، وَإِذَا اسْتَعْنَتْ فَاسْتَعْنِ بِاللَّهِ، وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ، وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ، رَفَعَتِ الْأَقْلَامُ، وَجَفَّتِ الصُّحُفُ». [رواه الترمذي و صححه الألبانی]

از ابن عباس رضی الله عنهما روایت شده است که فرمود: من روزی در پشت سر پیامبر ﷺ بر مرکب‌شان سوار بودم، فرمودند: «ای پسر! چند کلمه را به تو می‌آموزم: خدا را به یاد داشته باش تا او نیز حافظ و نگهدار تو باشد؛ مراقب اوامر خداوند باش تا در مقابل خود او را بیابی. هرگاه چیزی می‌خواهی، از خدا بخواه و هر گاه یاری می‌جویی، از خدا بجوی و بدان که اگر همه‌ی مردم جمع شوند که نفعی به تو برسانند نمی‌توانند، مگر آن‌چه که خدا برای تو مقدر کرده است و اگر همه‌ی مردم جمع شوند که ضرری به تو برسانند نمی‌توانند، مگر آنچه که خدا برای تو مقدر کرده است، (زیرا که) قلم‌ها از نوشتن باز ایستاده‌اند و نامه‌ها خشک شده‌اند.

۲۷- تربیت نبوی

عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ : أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِسَبْعٍ : بِاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ، وَعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَإِجَابَةِ الدَّاعِي، وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ، وَإِثْرَارِ الْقَسَمِ، وَرَدِّ السَّلَامِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ، وَنَهْيِ عَنِ الشُّرْبِ فِي الْفِصَّةِ، وَنَهَانَا عَنْ تَحْتِمِ الدَّهَبِ، وَعَنْ رُكُوبِ الْمِيَاثِرِ، وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ، وَالذَّبْيَاجِ، وَالْقَسِيِّ، وَالْإِسْتَبْرَقِ. [متفق عليه]

براء بن عازب رضی الله عنهما می‌گوید: رسول الله ﷺ ما را به انجام هفت کار، امر فرمود و از انجام هفت کار دیگر، منع کرد. آنچه به آن، امر کرد، عبارتند از: ۱- تشییع جنازه ۲- عیادت مریض ۳- قبول دعوت ۴- کمک و یاری مظلوم ۵- پاسخ دادن به سلام ۶- جواب عطسه ۷- وفای به عهد.

و کارهایی که از آنها منع کرد، عبارتند از: ۱- استفاده از ظروف نقره‌ای ۲- انگشتر طلا ۳- استفاده از زین و پالانی است که از ابریشم ساخته شده باشد. ۴- استفاده از لباس ابریشمی ۵- استفاده از دیباج (نوعی پارچه ابریشمی) ۶- استفاده از قسی (نوعی لباس که ابریشم در آن بکار رفته است) ۷- استفاده از استبرق (پارچه‌ای ابریشمی و کلفت).

۲۸- کار کردن بهتر از سؤال کردن از مردم است

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: «لأنَّ يَحْتَطَبَ أَحَدُكُمْ حُزْمَةً عَلَى ظَهْرِهِ، خَيْرٌ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ أَحَدًا، فَيُعْطِيَهُ أَوْ يَمْنَعُهُ». [متفق عليه]

ابوهریره رضي الله عنه روایت می‌کند که: رسول الله ﷺ فرمود: «همانا اگر یکی از شما پشت‌پوشی همیزی بر پشتش حمل کند، برایش بهتر است از اینکه از کسی سؤال کند و به وی بدهد و یا از او منع کند».

۲۹- خطر دروغ نسبت دادن به رسول الله ﷺ

عَنِ الْمُغِيرَةِ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ كَذِبًا عَلَى لَيْسَ كَكَذِبِ عَلَى أَحَدٍ، مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ». [متفق عليه]

مغیره رضي الله عنه می‌گوید: شنیدم که رسول الله ﷺ فرمود: «نسبت دادن سخن دروغ به من، مانند نسبت دادن دروغ به هیچ کس دیگری، نیست. هرکس، سخن دروغی را به من نسبت دهد، جایز را در دوزخ، آماده نماید».

۳۰- منهج مسلمان

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي ﷺ بِثَلَاثٍ، لَا أَدْعُهُنَّ حَتَّى أَمُوتَ: «صَوْمُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ وَصَلَاةِ الضُّحَى وَنَوْمٍ عَلَى وَتْرٍ». [متفق عليه]

ابوهریره رضي الله عنه می‌گوید: دوستم؛ رسول خدا ﷺ؛ سه توصیه به من فرمود که تا لحظه مرگ، آنها را رها نخواهم کرد: «سه روز، روزه گرفتن در هر ماه، خواندن نماز چاشت و خواندن نماز وتر، قبل از خوابیدن».

۳۱- مسؤلیت بزرگ

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، الْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا، وَالخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ». [متفق عليه]

عبدالله بن عمر رضی الله عنهما می گوید: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «هر کدام از شما مسئول است، و از هر یک از شما، در مورد زیر دستانش سؤال خواهد شد. رهبر جامعه، مسئول رعیت می باشد. مرد، مسئول خانواده و زیر دستانش می باشد. زن در خانه شوهر، مسئول زیر دستان خود است. خدمتگذار، مسئول است و از او در مورد اموال صاحبش و مسئولیت های دیگرش، سؤال خواهد شد.»

۳۲- هشدار

عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضی الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالذُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ». فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفَرَأَيْتَ الْحَمُو؟ قَالَ: «الْحَمُو الْمَوْتُ». [متفق عليه]

عقبه بن عامر رضی الله عنه می گوید: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «از رفتن نزد زنان (بیگانه) پرهیز کنید». مردی از انصار پرسید: ای رسول خدا! نظر شما در مورد خویشاوندان شوهر (مثل برادر، عمو، پسر عمو و خواهر زاده ی شوهر) چیست؟ فرمود: «هلاکت، در همین است.»

۳۳- مسافرت زن بدون محرم

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «لَا يَخْلُونَ رَجُلًا بِامْرَأَةٍ وَلَا تُسَافِرَنَّ امْرَأَةٌ إِلَّا وَمَعَهَا مَحْرَمٌ». [متفق عليه]

ابن عباس رضی الله عنهما می گوید: شنیدم که نبی اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «هیچ مردی با زنی (بیگانه) خلوت نکند. و هیچ زنی بدون محرم، به مسافرت نرود.»

۳۴- ملاک انتخاب همسر

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «تُنْكِحُ الْمَرْأَةَ لِأَرْبَعٍ: لِمَالِهَا، وَلِحَسَبِهَا، وَجَمَالِهَا، وَلِدِينِهَا، فَاطْفُرُ بَدَاتِ الدِّينِ تَرَبَّتْ يَدَاكَ». [متفق عليه]

ابوهریره رضي الله عنه می گوید: نبی اکرم صلى الله عليه وسلم فرمود: «زن بخاطر چهار چیز، نکاح می شود: بخاطر مالش، نسب اش، زیبایی اش، و دینش. پس دستهایت، خاک آلود گردد. زن دیندار، انتخاب کن.»

۳۵- سفارشی درباره ی سفر

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «السَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ وَنَوْمَهُ فَإِذَا قَضَى نَهْمَتَهُ فليُعَجِّلْ إِلَى أَهْلِهِ». [متفق عليه]

از ابوهریره رضي الله عنه روایت است که رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمود: «سفر، بخشی از عذاب است. زیرا انسان را از خوردن، نوشیدن و خوابیدن، باز می دارد. بنابراین، پس از انجام امور آن، باید هر چه زودتر به خانه برگشت.»

۳۶- آفت زبان

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مَا يَتَّبِعُن فِيهَا يَرْوُلُ بِهَا إِلَى النَّارِ أَوْ يَبْعُدُ مِمَّا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ». [متفق عليه]

ابوهریره رضي الله عنه می گوید: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمود: «بنده، کلمه ای را بر زبان می آورد که در مورد آن نمی اندیشد و به سبب آن به دوزخ می لغزد و دورتر از آن چه که در میان مشرق و مغرب است.»

۳۷- وضعیت و احوال مؤمن

عَنْ صُهَيْبٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ، إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذَلِكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَاءٌ شَكَرَ، فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَاءٌ صَبَرَ، فَكَانَ خَيْرًا لَهُ». [رواه مسلم]

از صهیب بن سنان رضی الله عنه روایت شده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «حال مسلمان تعجب برانگیز است که همه‌ی کارهایش برای او خیر است و این وضع تنها برای مؤمن است که اگر چیزی که مایه‌ی شادی و سود است، برای او پیش آید، شکر می‌کند و خیر او در آن است و اگر ضرر (و سختی) برای او پیش آید، صبر می‌کند و خیر او در آن است».

۳۸- قانع بودن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «انظروا إلی مَنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ، وَلَا تَنْظُرُوا إلی مَنْ هُوَ فَوْقَكُمْ فَهُوَ أَجْدَرُ أَنْ لَا تَزُدُوا نِعْمَةَ اللَّهِ». [رواه مسلم]

از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «(در ثروت و مقام دنیوی)، پایین‌تر از خود را بنگرید، نه بالاتر را که این‌گونه سزاوارتر است و مانع آن می‌شود که نعمت خداوند را بر خودتان خوار بدانید و تحقیر کنید».

۳۹- وصیت با ارزش

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله قَالَ: «أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ؟ قَالُوا: بَلَى، يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: إِسْبَاحُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْخُطَا إلی الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَذَلِكُمْ الرِّبَاطُ». [رواه مسلم]

ابوهریره رضی الله عنه روایت می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «آیا شما را به آن‌چه که خداوند بوسیله آن، گناهان را می‌بخشد و رفع درجات عنایت می‌فرماید، راهنمایی نکنم؟» صحابه عرض کردند: بلی، ای رسول خدا! آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمود: «کامل نمودن وضو در سختیها (سرما، گرما، بیماری و غیره)، راه رفتن زیاد بسوی مساجد، و بعد از هر نماز، منتظر ماندن برای نماز بعدی؛ این است رباط حقیقی». (نگهداری نفس بر طاعت).

۴۰- پاداش راستگویی

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضی الله عنه عَنِ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله قَالَ: «إِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إلی الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إلی الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ، حَتَّى يَكُونَ صِدِّيقًا، وَإِنَّ الْكُذْبَ يَهْدِي إلی الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إلی النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يَكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَابًا». [متفق علیه]

عبدالله بن مسعود رضی الله عنه می گوید: نبی اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «همانا راستگویی، انسان را بسوی نیکی، رهنمون می کند. و نیکی، انسان را به بهشت می رساند. و شخص، به اندازه ای راست می گوید که در زمره ی صدیقین قرار می گیرد. و همانا دروغگویی، انسان را بسوی فسق و فجور سوق می دهد. و فسق و فجور، انسان را به جهنم می کشاند. و شخص، به اندازه ای دروغ می گوید که نزد خداوند، در زمره ی دروغگویان نوشته می شود».

۴۱- عدالت نمودن بین فرزندان

عَنْ التُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رضی الله عنه قَالَ: تَصَدَّقَ عَلَيَّ أَبِي بِبَعْضِ مَالِهِ فَقَالَتْ أُمِّي عَمْرَةَ بِنْتُ رَوَاحَةَ: لَا أَرْضَى حَتَّى تُشْهَدَ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله، فَانْطَلَقَ أَبِي إِلَيَّ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله لِيُشْهَدَهُ عَلَيَّ صَدَقَتِي، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «أَفَعَلْتَ هَذَا بِوَلَدِكَ كُلِّهِمْ؟» قَالَ: لَا، قَالَ: «اتَّقُوا اللَّهَ وَاعْدِلُوا فِي أَوْلَادِكُمْ». فَرَجَعَ أَبِي، فَرَدُّ تِلْكَ الصَّدَقَةَ. [متفق عليه]

نعمان بن بشیر رضی الله عنه می گوید: پدرم بخشی از مالش را به من بخشید. مادرم؛ عمره دختر رواحه؛ گفت: تا رسول الله صلی الله علیه و آله را گواه نگیری، من راضی نخواهم شد. پدرم نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله رفت تا آنحضرت صلی الله علیه و آله را بر این هدیه اش، گواه بگیرد. رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «آیا به سایر فرزندان نیز چنین هدیه ای داده ای؟» گفت: خیر. فرمود: «از خدا بترسید و میان فرزندان با عدالت، رفتار کنید». نعمان می گوید: آنگاه، پدرم برگشت و بخشش خود را پس گرفت.

۴۲- از مظاهر ایمان

عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقَّةِ تَمْرَةٍ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ شِقَّةَ تَمْرَةٍ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ». [متفق عليه: ۳۳۵۱، ۱۶۹۵]

از حاتم بن عدی رضی الله عنه روایت است که: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «خود را از آتش دوزخ، دور نگه دارید اگر چه با صدقه دادن نصف خرمایی باشد؛ و اگر این هم در توان شما نبود، با سخن پسندیده (و حسن خلق) خود را از آتش، نجات دهید».

۴۳- راهنمایی و ارشاد

عَنْ حَكِيمِ بْنِ حَزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ، وَخَيْرُ الصَّدَقَةِ عَنْ ظَهْرِ غَنَى، وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعْفِهِ اللَّهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ». [متفق عليه]

حکیم بن حزام رضی الله عنه می گوید: نبی اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «دست بالا (صدقه دهنده) از دست پایین (صدقه گیرنده) بهتر است. صدقه را نخست، از افرادی شروع کنید که تحت تکفل شما هستند. و بهترین صدقه، آنست که (صدقه دهنده) از روی بی نیازی، آنرا (صدقه) دهد. (یعنی طوری صدقه دهد که خود، محتاج نشود). هر کس، از خواستن، دوری جوید، خداوند نیز او را از آن، دور نگاه می دارد. و هر کس که اظهار بی نیازی کند، خداوند او را بی نیاز می سازد».

۴۴- فضیلت تفقه در دین

عَنْ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ بُرِدَ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقَّهُهُ فِي الدِّينِ، وَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ وَاللَّهُ يُعْطِي». [متفق عليه]

معاویه رضی الله عنه می گوید: از نبی اکرم صلی الله علیه و آله شنیدم که فرمود: «هر کس که خداوند در حق او اراده‌ی خیر نماید، به وی فهم دین، نصیب خواهد کرد. من (رسول الله) تقسیم کننده (علوم و معارف شریعت) هستم. اما عطا کننده‌ی اصلی، خداوند است».

۴۵- نهی از سوگند یاد کردن در معامله

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِيَّاكُمْ وَكَثْرَةَ الْحَلْفِ فِي الْبَيْعِ، فَإِنَّهُ يُنْفِقُ ثُمَّ يَمْحَقُ». [رواه مسلم]

ابو قتاده انصاری رضی الله عنه می گوید: شنیدم که رسول الله صلی الله علیه و آله می فرمود: «از زیاد سوگند خوردن در معامله، پرهیز نمایید؛ زیرا سوگند زیاد، باعث فروش کالا می شود ولی خیر و برکت آنرا از بین می برد».

۴۶- بجا آوردن شکر نعمت‌های الهی

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ لَيْرِضِي عَنِ الْعَبْدِ يَأْكُلُ الْأَكْلَةَ فَيَحْمَدُهُ عَلَيْهَا، وَيَشْرَبُ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدُهُ عَلَيْهَا». [رواه مسلم]

از انس رضی الله عنه روایت است که نبی اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «همانا خداوند از بنده ای راضی می‌شود که چون لقمه ای بخورد، حق تعالی را بر آن ثنا گوید و چون آب بیاشامد، حق تعالی را بر آن ثنا گوید».

۴۷- از آداب غذا خوردن

عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ غُلَامًا فِي حَجْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانَتْ يَدِي تَطِيشُ فِي الصَّحْفَةِ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا غُلَامُ، سَمَّ اللَّهُ، وَكُلْ بِيَمِينِكَ، وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ». [متفق عليه]

عمر بن ابی سلمه رضی الله عنه می‌گوید: پسر بچه بودم و در آغوش رسول خدا صلی الله علیه و آله قرار داشتم و دستم داخل ظرف غذا، دور می‌زد. آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمود: «ای پسر! بسم الله بگو و با دست راست و از جلوی خود، بخور».

۴۸- احسان به همسایه

عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّ خَلِيلِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْصَانِي: إِذَا طَبَخْتَ مَرَقًا فَأَكْثِرْ مَاءَهُ، ثُمَّ انْظُرْ أَهْلَ بَيْتِ مَنْ جِيرَانِكَ، فَأَصْبِهِمْ مِنْهَا بِمَعْرُوفٍ. [رواه مسلم]

از ابوذر رضی الله عنه روایت است که: خلیلم (رسول الله صلی الله علیه و آله) مرا توصیه کرد که چون شوربا پختی آب آنرا بسیار نما و سپس به خانواده‌های همسایه ات بنگر و بر ایشان خوبی و احسان کن.

۴۹- صید حرام

عَنْ أَبِي نُعْلَبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ أَكْلِ كُلِّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ. [متفق عليه]

ابو نعلبه رضی الله عنه می‌گوید: رسول الله صلی الله علیه و آله از خوردن گوشت حیوانات درنده، منع فرمود.

۵۰- آسان گرفتن در امور دین

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا وَبَشِّرُوا وَلَا تُنْفَرُوا». [متفق عليه]
 از انس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت است که نبی اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمود: «در امور دین، آسان بگیرید و سخت گیر نباشید. مژده دهید و بیزار نکنید».

۵۱- وصایای ارزشمند

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَفَّسْ فِي الْإِنَاءِ، وَإِذَا أَتَى الْخَلَاءَ فَلَا يَمَسُّ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ وَلَا يَتَمَسَّحُ بِيَمِينِهِ». [متفق عليه]
 از ابو قتاده رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت است که رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمود: «هنگام آب خوردن، در ظرف آب، تنفس نکنید و هرگاه به بیت الخلا رفتید، نه با دست راست، آلت تناسلی خود را بگیرید و نه به وسیله‌ی آن، استنجا کنید».

۵۲- احسان نسبت به حیوانات

عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ، وَلْيُحَدِّدْ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ، فَلْيُرِحْ ذَبِيحَتَهُ». [رواه مسلم]

از ابو یعلی شداد بن اوس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت شده است که پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: «همانا خداوند در همه چیز و هر کاری نیکوکاری و احسان را برای شما مقرر داشته و فرض کرده است، پس وقتی (کافری را در جنگ یا شخص مستحق قصاصی را) کشتید، نیکو بکشید (با زجر و بریدن اعضا و شکنجه توأم نباشد) و وقتی حیوانی را ذبح کردید، نیکو ذبح کنید و باید هر کدام از شما چاقویش را تیز کند و حیوانش را که می‌خواهد ذبح کند، (زود) راحت نماید».

۵۳- خمیازه و آداب آن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «السَّائِبُ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا تَنَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيُكْظِمْ مَا اسْتَطَاعَ». [رواه مسلم]

از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «خمیازه کشیدن از طرف شیطان است، پس هرگاه یکی از شما خواست، خمیازه بکشد، تا می تواند جلویش را بگیرد».

۵۴- دعا نمودن برای عطسه کننده

عَنْ أَبِي مُوسَى رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَحَمِدَ اللَّهَ، فَشَمَّتُوهُ، فَإِنْ لَمْ يَحْمِدِ اللَّهَ فَلَا تُشَمَّتُوهُ». [رواه مسلم]

از ابوموسی رضی الله عنه روایت شده است که گفت: از پیامبر صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمودند: «هرگاه یکی از شما عطسه کرد و سپاس و ستایش خداوند را به جای آورد، (یعنی: «الْحَمْدُ لِلَّهِ» گفت) او را با دعای خیر خود جواب دهید (یعنی: «يَرْحَمُكَ اللَّهُ» بگویند) و اگر حمد خدای را به جای نیاورد، برایش دعای خیر نکنید».

۵۵- از شروط معامله

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله يَقُولُ: «إِذَا ابْتِئْتِ طَعَامًا فَلَا تَبِعْهُ حَتَّى تَسْتَوْفِيَهُ». [رواه مسلم]

جابر بن عبدالله رضی الله عنهما روایت می کند که: رسول الله صلی الله علیه و آله می فرمود: «طعامی (مواد خوراکی) را که خریداری کرده‌ای، پیش از این که آن را دریافت کنی، نفروش».

۵۶- رعایت کردن حقوق اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله

عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صلی الله علیه و آله: «أَذْكُرْكُمْ اللَّهَ فِي أَهْلِ بَيْتِي، أَذْكُرْكُمْ اللَّهَ فِي أَهْلِ بَيْتِي، أَذْكُرْكُمْ اللَّهَ فِي أَهْلِ بَيْتِي، أَذْكُرْكُمْ اللَّهَ فِي أَهْلِ بَيْتِي». [رواه مسلم]

زید بن ارقم رضی الله عنه می گوید: نبی اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «درباره‌ی خانواده‌ام، خدا را برای شما یادآور می شوم. درباره‌ی خانواده‌ام، خدا را برای شما یادآور می شوم. درباره‌ی خانواده‌ام، خدا را برای شما یادآور می شوم. درباره‌ی خانواده‌ام، خدا را برای شما یادآور می شوم». (در رعایت حقوق اهل بیت، خدا را در نظر داشته باشد).

۵۷- به کثرت سجده کردن برای خداوند متعال

عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ عَمَلٍ أَعْمَلُهُ يُدْخِلُنِي اللَّهُ بِهِ الْجَنَّةَ، فَقَالَ: «عَلَيْكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ لِلَّهِ، فَإِنَّكَ لَا تَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً، إِلَّا رَفَعَكَ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً، وَحَطَّ عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةٌ». [رواه مسلم]

ثوبان، برده‌ی آزاد شده‌ی رسول الله ﷺ می‌گوید: از رسول الله ﷺ از عملی پرسیدم که با انجام دادن آن، خداوند من را وارد بهشت می‌کند، آنحضرت ﷺ فرمود: «برای خداوند زیاد سجده کن زیرا هر سجده‌ای که برای خداوند انجام می‌دهی، باری تعالی یک درجه تو را بالا می‌برد و یکی از گناهانت را می‌ریزد».

۵۸- مداومت در اعمال نیک

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا امْرَأَةٌ، قَالَ: «مَنْ هَذِهِ؟» قَالَتْ: فُلَانَةٌ تَذُكُّرُ مِنْ صَلَاتِهَا، قَالَ: «مَهْ عَلَيْكُمْ بِمَا تُطِيقُونَ فَوَاللَّهِ لَا يَمَلُّ اللَّهُ حَتَّى تَمَلُّوا، وَكَانَ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَيْهِ مَا دَامَ عَلَيْهِ صَاحِبُهُ». [متفق عليه]

ام‌المومنین؛ عایشه رضی الله عنها؛ می‌گوید: روزی، نبی اکرم ﷺ به خانه‌ی من آمد در حالی که زنی نزد من نشسته بود. رسول اکرم ﷺ فرمود: «این زن کیست؟» گفتم: فلانی است، و کثرت عبادات ایشان را برای رسول الله ﷺ بازگو کردم. آنحضرت ﷺ فرمود: «دست نگهدار. همان قدر از اعمال را که توانایی دارید، انجام دهید. زیرا خداوند از دادن پاداش اعمال خسته نمی‌شود، مگر این‌که شما از انجام طاعت و بندگی خسته شوید. و بهترین عمل نزد خدا، آن است که صاحبش بر انجام آن، مداومت کند».

۵۹- داشتن آرامش و سکینه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَأْتُوها تَسْعُونَ، وَأَتُوها تَمَشُونَ، عَلَيْكُمْ السَّكِينَةُ، فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا، وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتَمُّوا». [متفق عليه]

ابوهریره رضی الله عنه می گوید: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «چون نماز برپاشد با شتاب به سوی آن نیایید، بلکه با آرامش و وقار بروید، پس آنچه از نماز را که دریافتید، بگزارید و آنچه که از نزد شما فوت شده تمامش کنید».

۶۰- فضیلت برابر کردن صفوف نماز

عَنْ أَنَسٍ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «سَوُّوا صُفُوفَكُمْ، فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصُّفُوفِ مِنْ إِقَامَةِ الصَّلَاةِ». [متفق عليه]

انس بن مالک رضی الله عنه می گوید: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «صف‌های خود را یکنواخت و راست کنید، زیرا راست و مساوی کردن صف‌ها، جزوی از به پا داشتن نماز است».

۶۱- آباد کردن خانه‌ها با ذکر خدا

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله قَالَ: «اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَاتِكُمْ وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا». [متفق عليه]

ابن عمر رضی الله عنهما می گوید: نبی اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «بخشی از نمازهای خود را در منزل بخوانید و خانه‌هایتان را به قبرستان تبدیل نکنید». (منظور سنن و نوافل است).

۶۲- بهترین کارها

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضی الله عنه قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «الصَّلَاةُ لَوْ قَبِيهَا» قَالَ: [فُلْتُ]: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «بِرُّ الْوَالِدَيْنِ». قَالَ: [فُلْتُ]: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ». [متفق عليه]

عبد الله بن مسعود رضی الله عنه می گوید: از نبی اکرم صلی الله علیه و آله سؤال کردم: کدام عمل، نزد الله پسندیده‌تر است؟ فرمود: «نمازی که در وقتش، خوانده شود»؛ عرض کردم: بعد از آن؟ فرمود: «نیکی به پدر و مادر»؛ گفتم: بعد از آن؟ فرمود: «جهاد در راه الله».

۶۳- مداوت بر انجام اعمال صالح

عن عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا عَبْدَ اللَّهِ، لَا تَكُنْ مِثْلَ فُلَانٍ كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ». [متفق عليه]

عبد الله بن عمرو بن العاص رضی الله عنهما می گوید: رسول الله ﷺ خطاب به من، فرمود: «ای عبد الله! مثل فلانی نباش که (ابتدا) نماز شب می خواند. سپس، آن را ترک کرد».

۶۴- از اعمال روز جمعه

عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ ﷺ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَا يَغْتَسِلُ رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طَهْرٍ وَيَدْهِنُ مِنْ دُهْنِهِ، أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبٍ بَيْنَهُ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يُفْرَقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ، ثُمَّ يُصَلِّي مَا كَتَبَ لَهُ، ثُمَّ يُنْصَبُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ، إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى». [متفق عليه]

سلمان فارسی ﷺ روایت می کند که نبی اکرم ﷺ فرمود: «هرکس، روز جمعه غسل کند و حتی المقدور، خود را پاکیزه نماید و از روغن یا مواد خوشبویی که در اختیار دارد، استفاده کند. سپس، برای نماز جمعه برود و در مسجد نیز از روی شانه های مردم، عبور نکند و آنچه برایش مقدر شده است، نماز بخواند و با دقت و رعایت سکوت، به خطبه امام، گوش فرا دهد، تمام گناهانش از جمعه قبل تا این جمعه، بخشیده خواهند شد».

۶۵- جایگاه نماز عصر

عَنْ أَبِي بَصْرَةَ الْغَفَارِيِّ ﷺ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْعَصْرَ بِالْمُحَمَّصِ، فَقَالَ: «إِنَّ هَذِهِ الصَّلَاةَ عَرِضَتْ عَلَيَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَصَيَّعُوهَا، فَمَنْ حَافِظَ عَلَيْهَا كَانَ لَهُ أَجْرُهُ مَرَّتَيْنِ، وَلَا صَلَاةَ بَعْدَهَا حَتَّى يَطْلُعَ الشَّاهِدُ». [رواه مسلم]

ابوبصره غفاری ﷺ می گوید: رسول خدا ﷺ در محمص (اسم مکانی) نماز عصر را برای ما برگزار نمود؛ سپس فرمود: «این نماز به امتهای گذشته عرضه شد؛ اما آنها آن را ضایع کردند؛ پس هر کس بر آن مداومت نماید، دوبار، اجر می گیرد و بعد از آن، نمازی نیست تا اینکه ستاره طلوع نماید».

۶۶- اعمال مرتبط به جنازه و ثواب آن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ شَهِدَ الْجَنَازَةَ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَيْهَا فَلَهُ قِيرَاطٌ، وَمَنْ شَهِدَهَا حَتَّى تُدْفَنَ فَلَهُ قِيرَاطَانِ». قِيلَ: وَمَا الْقِيرَاطَانِ؟ قَالَ: «مِثْلُ الْجَبَلَيْنِ الْعَظِيمَيْنِ». [متفق عليه]

ابوهریره رضي الله عنه می گوید: رسول الله ﷺ فرمود: «هر کس، تا هنگام نماز خواندن بر جنازه، حضور داشته باشد، به او به اندازه‌ی یک قیراط پاداش می‌رسد. و هر کس تا پایان مراسم دفن، حضور داشته باشد، به او به اندازه‌ی دو قیراط پاداش می‌رسد». پرسیدند: دو قیراط، چقدر است؟ فرمود: «به اندازه‌ی دو کوه بزرگ».

۶۷- زینت مردان

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «خَالِفُوا الْمُشْرِكِينَ أَحْفُوا الشَّوَارِبَ وَأَعْفُوا اللَّحَى». [متفق عليه]

ابن عمر رضی الله عنهما می گوید: نبی اکرم ﷺ فرمود: «با مشرکین مخالفت کنید؛ سیل‌ها را کوتاه کنید و ریش‌ها را بگذارید».

۶۸- آداب استئذان (اجازه وارد شدن به مکانی)

عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا اسْتَأْذَنَ أَحَدُكُمْ ثَلَاثًا، فَلَمْ يُؤْذَنَ لَهُ، فَلْيَرْجِعْ». [رواه البخاري]

ابوموسی اشعری رضي الله عنه روایت می‌کند که: رسول الله ﷺ فرمود: «هرگاه یکی از شما سه بار اجازه ورود خواست، و به او اجازه داده نشد، برگردد».

۶۹- تعامل با زنان

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِي جَارَهُ، وَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا، فَإِنَّهُنَّ خُلْفَنَ مِنْ ضِلَعٍ، وَإِنَّ أَعْوَجَ شَيْءٍ فِي الصُّلْعِ أَعْلَاهُ، فَإِنْ ذَهَبَتْ تَقِيمُهُ كَسَرْتَهُ، وَإِنْ تَرَكَتَهُ لَمْ يَزَلْ أَعْوَجَ، فَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا». [متفق عليه]

ابوهریره رضی الله عنه می گوید: نبی اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «هرکس به خدا و روز قیامت، ایمان دارد، همسایه اش را آزار ندهد. و با زنان، بخوبی رفتار کنید و سفارش مرا در مورد آنان، بپذیرید. چرا که آن‌ها از پهلو (دنده) آفریده شده‌اند. و همانا کج‌ترین بخش دنده، قسمت بالای آن است. اگر بخواهی، آنرا راست کنی، می‌شکند. و اگر رهاش کنی، همچنان کج، باقی می‌ماند. پس با زنان بخوبی رفتار کنید و سفارش مرا در مورد آنان، مد نظر داشته باشید».

۷۰- مذمت سوگند یاد کردن به غیر خدا

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَلَا مَنْ كَانَ خَالِفًا فَلَا يَحْلِفُ إِلَّا بِاللَّهِ». فَكَانَتْ قُرَيْشٌ تَحْلِفُ بِآبَائِهَا، فَقَالَ: «لَا تَحْلِفُوا بِآبَائِكُمْ». [متفق عليه]

عبدالله بن عمر رضی الله عنهما روایت می‌کند که نبی اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «آگاه باشید، هرکس که می‌خواهد سوگند یاد کند، فقط به نام خدا، سوگند یاد کند». راوی می‌گوید: قریش بنام پدران خود، سوگند می‌خوردند. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «به نام پدرانتان، سوگند نخورید».

۷۱- کراهیت آرزوی رویارویی با دشمن

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيُّهَا النَّاسُ، لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، وَاسْأَلُوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ، فَإِذَا لَقَيْتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا وَعَلِّمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلِّ السُّيُوفِ». [متفق عليه]

عبد الله بن ابی اوفی رضی الله عنهما می‌گوید: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «ای مردم! رویارویی با دشمن را آرزو نکنید و از خداوند، عافیت بخواهید. ولی اگر با دشمن، مواجه شدید، صبر کنید و بدانید که بهشت زیر سایه‌ی شمشیرهاست».

۷۲- تلقین میت

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ». [رواه مسلم]

ابوسعید خدری رضی الله عنه می گوید: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «لا اله الا الله را به کسانی که در حال مرگ اند، تلقین نمایید.»

۷۳- آرزوی مرگ نکردن

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صلی الله علیه و آله: «لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمْ الْمَوْتَ مِنْ ضُرِّ أَصَابِهِ، فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَأَعْلًا، فَلَْيَقُلْ: اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتْ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي، وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتْ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي.» [متفق عليه]

انس بن مالک رضی الله عنه می گوید: نبی اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «هیچ یک از شما به خاطر مصیبتی که به آن گرفتار می شود، آرزوی مرگ نکند. اما اگر چاره‌ای جز این ندارد، بگوید: خدایا! تا زمانی که زندگی به نفع من است، مرا زنده نگاهدار و هنگامی که مرگ به نفع من است مرا بمیران.»

۷۴- مراقب زبانت باش

عن أبي هريرة رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «كَفَى بِالْمَرْءِ كَذِبًا، أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ.» [رواه مسلم]

از ابو هریره رضی الله عنه روایت است که: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «برای دروغگویی انسان همین کافی است که هرچه را که شنیده است، (برای مردم) بازگو کند.»

۷۵- حق مادر

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ قَالَ: «أُمُّكَ». قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ أُمُّكَ». قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ أَبُوكَ.» [متفق عليه]

ابوهریره رضی الله عنه می گوید: شخصی نزد رسول الله صلی الله علیه و آله آمد و گفت: چه کسی برای خوش رفتاری من از دیگران، مستحق تر است؟ فرمود: «مادرت». گفت: سپس چه کسی؟ فرمود: «مادرت». گفت: بعد از او چه کسی؟ فرمود: «باز هم مادرت». پرسید: پس از او چه کسی؟ فرمود: «بعد از او پدرت».

۷۶- برکت حیا

عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله: «الْحَيَاءُ لَا يَأْتِي إِلَّا بِخَيْرٍ». [متفق عليه]
 عمران بن حُصَيْن رضي الله عنه می گوید: رسول اکرم صلى الله عليه وآله فرمود: «حیا چیزی جز خوبی، به ارمغان نمی آورد».

۷۷- دعوت به توبه

عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله: «إِنَّ اللَّهَ . عَزَّ وَ جَلَّ . يَبْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ النَّهَارِ، وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ اللَّيْلِ، حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا». [رواه مسلم]
 از ابوموسی رضي الله عنه روایت شده است که پیامبر صلى الله عليه وآله فرمودند: «خداوند متعال شبانه دستش را می گشاید تا بنده ای که در روز گناه کرده است، توبه کند و در روز، دستش را می گشاید، تا گناهکار از گناه شبش توبه کند، و این وضع، تا وقت طلوع خورشید از مغرب، (روز قیامت) ادامه دارد».

۷۸- کثرت دعا در سجده

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله قَالَ: «أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ». [رواه مسلم]
 از ابوهریره رضي الله عنه روایت است که: رسول الله صلى الله عليه وآله فرمود: «بنده در حالت سجده، بیشتر از هر وقت دیگری به خداوند، نزدیک است؛ پس در آن، زیاد دعا کنید».

۷۹- قاطعیت در دعا

عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله: «إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ، فَلْيُعْزِمِ فِي الدُّعَاءِ، وَلَا يَقُلِ اللَّهُمَّ إِنْ شِئْتَ فَأَعْطِنِي فَإِنَّ اللَّهَ لَا مُسْتَكْرَهَ لَهُ». [متفق عليه]
 از انس رضي الله عنه روایت است که: رسول الله صلى الله عليه وآله فرمود: «هرگاه کسی از شما دعا کرد، باید قاطعانه خواسته ی خود را از خداوند بخواهد و نگوید: خداوند! اگر خواستی به من عنایت کن، چون که اگر اکره کننده ای برای خداوند متعال وجود ندارد».

۸۰- دعا کردن برای مؤمنین

عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: «مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يَدْعُو لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ إِلَّا قَالَ الْمَلَكُ وَلَكَ بِمِثْلِ» [رواه مسلم]

از ابودرداء رضي الله عنه روایت شده است که او از پیامبر صلى الله عليه وسلم شنید که می فرمودند: «هر بنده‌ی مسلمانی که در غیاب برادرش برای او دعای خیر کند، فرشته‌ی (موکل دعا) می گوید: برای تو هم مثل آن باشد».

۸۱- از آداب دعا کردن

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «لَا تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ، وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَوْلَادِكُمْ، وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَمْوَالِكُمْ، لَا تُوَافِقُوا مِنَ اللَّهِ سَاعَةً، يُسْأَلُ فِيهَا عَطَاءً، فَيَسْتَجِيبُ لَكُمْ». [مسلم]

از جابر رضی الله عنهما روایت شده است که: پیامبر صلى الله عليه وسلم فرمودند: «به ضرر خود و اولاد و اموالتان دعا نکنید، مبادا آن دعا با ساعتی همراه شود که ساعت اجابت دعا از طرف خداست و دعای بد شما هم در آن ساعت قبول شود».

۸۲- همت والا داشتن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «إِذَا سَأَلْتُمُ اللَّهَ؟، فَسَأَلُوهُ الْفَرْدَوْسَ فَإِنَّهُ أَوْسَطُ الْجَنَّةِ وَأَعْلَى الْجَنَّةِ وَفَوْقَهُ عَرْشُ الرَّحْمَنِ وَمِنْهُ تَفَجَّرُ أَنْهَارُ الْجَنَّةِ». [رواه البخاري]

ابوهریره رضي الله عنه روایت می کند که رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمود: «هرگاه، چیزی از خدا خواستید، بهشت فردوس را طلب کنید. زیرا که آن، بهترین و بالاترین، بهشت است و عرش خدا بر روی آن، قرار دارد و نه‌های بهشت، از آن سرچشمه می گیرند».

۸۳- دعای مظلوم

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم بَعَثَ مُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ، فَقَالَ: «اتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ، فَإِنَّهَا لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ». [متفق عليه]

عبدالله بن عباس رضی الله عنهما می گوید: «رسول الله ﷺ معاذ بن جبل ؓ را به یمن فرستاد و فرمود: «از دعای مظلوم بترس. زیرا بین او و خدا، حجابی وجود ندارد».

۸۴- از ادعیه جامع و کامل

عَنْ طَارِقِ بْنِ أَشِيمٍ ؓ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ وَقَدْ أَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ أَقُولُ حِينَ أَسْأَلُ رَبِّي؟ قَالَ: «قُلْ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَعَافِنِي، وَارْزُقْنِي، وَيَجْمَعْ أَصَابِعُهُ إِلَّا الْإِبْهَامَ، فَإِنَّ هَؤُلَاءِ تَجْمَعُ لَكَ دُنْيَاكَ وَآخِرَتَكَ». [رواه مسلم]

از طارق بن اشیم ؓ روایت شده که: او از آنحضرت ﷺ شنید در حالی که مردی خدمتشان آمده بود، گفت: یا رسول الله ﷺ زمانی که از پروردگارم سؤال میکنم، چه بگویم؟ فرمود، بگو: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَاهْدِنِي، وَعَافِنِي، وَارْزُقْنِي»: (خدایا! مرا بیامرزد و به من رحم کن و هدایتم فرما و سلامتم بدار و روزیم بده). زیرا این کلمات برایت دنیا و آخرت را جمع می کند.

۸۵- فضیلت دعا کردن قبل از خواب

عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ ؓ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وَضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ، ثُمَّ قُلْ: اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ وَلَا مُنْجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ، فَإِنْ مِتُّ مِنْ لَيْلَتِكَ فَأَنْتَ عَلَى الْفِطْرَةِ، وَاجْعَلْهُنَّ آخِرَ مَا تَتَكَلَّمُ بِهِ»، قَالَ: فَرَدَّدْتُهَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَلَمَّا بَلَغْتُ: اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، قُلْتُ: وَرَسُولِكَ، قَالَ: «لَا، وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ». [رواه البخاری]

از براء بن عازب ؓ روایت است که نبی اکرم ﷺ فرمود: «قبل از رفتن به رختخواب، وضوی کامل بگیر و بر پهلوئی راست بخواب و این دعا را بخوان: «اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ وَلَا مُنْجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ». (پروردگارا! با خوف و رجاء، چهره ام را بسوی تو برمی گردانم و تمام امورم را به تو می سپارم و تو را پشت و پناه خود می دانم.

و یقین دارم که هنگام خشم و غضبت، پناهی جز تو ندارم. پروردگارا! به کتابی که نازل فرمودی و پیامبری که مبعوث نمودی، ایمان آوردم). اگر در همان شب بمیری، بر فطرت (با ایمان) از دنیا رفته‌ای. این جملات را آخرین کلام خود قرار بده».

راوی (براء) می‌گوید: این دعا را نزد رسول اکرم ﷺ خواندم. وقتی گفتم: آمَنْتُ بِرَسُولِكَ، آنحضرت ﷺ فرمود: «بگو: آمَنْتُ بِنَبِيِّكَ». یعنی بجای لفظ رسول، کلمه‌ی نبی را بکار ببر.

۸۶- از ادعیه‌ای که در نماز خوانده می‌شود (در تشهد آخر)

عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رضي الله عنه: أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله: عَلَّمَنِي دُعَاءً أَدْعُو بِهِ فِي صَلَاتِي. قَالَ: «قُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفْوُ الرَّحِيمُ». [رواه البخاري]

ابوبکر صدیق رضي الله عنه می‌گوید: به رسول الله صلى الله عليه وآله گفتم: دعایی به من بیاموز تا آنرا در نماز بخوانم. آنحضرت صلى الله عليه وآله فرمود: «این دعا را بخوان: «اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفْوُ الرَّحِيمُ». (پروردگارا! بر خود بسیار ستم کرده‌ام و جز تو کسی دیگر نیست که گناهان مرا ببامرزد. خداوندا! با عنایت خود، مرا ببامرز و بر من رحم کن. همانا تو بخشنده و مهربانی)».

۸۷- تکرار توبه

عَنْ الْأَعْرَبِيِّ رضي الله عنه قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ: تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ، فَإِنِّي أَتُوبُ فِي الْيَوْمِ إِلَيْهِ مِائَةَ مَرَّةٍ». [رواه مسلم]

از اعراب بن یسار مزنی رضي الله عنه روایت است که گفت: آنحضرت صلى الله عليه وآله فرمود: «ای مردم از خدا آمرزش طلبیده، و به درگاه او توبه کنید، زیرا من در هر روز صد بار توبه می‌کنم».

۸۸- حفاظت بدن و جان

عن خَوْلَةَ بِنْتِ حَكِيمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ نَزَلَ مَنْزِلًا ثُمَّ قَالَ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ حَتَّى يَرْتَجِلَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذَلِكَ». [رواه مسلم]

از خوله دختر حکیم رضی الله عنها روایت شده است که فرمود: از پیامبر ﷺ شنیدم که می فرمودند: «هرکس در منزلی فرود آید و سپس بگوید: «أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ» (پناه می برم به کلمات کامل خدا از شر آنچه آفریده است)، تا وقتی که از آن جا کوچ می کند، هیچ چیز به او ضرر نخواهد رساند».

۸۹- دعای مصیبت

عن أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَا مِنْ عَبْدٍ تُصِيبُهُ مُصِيبَةٌ فَيَقُولُ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، اللَّهُمَّ أَجْزِنِي فِي مُصِيبَتِي، وَأَخْلِفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا، إِلَّا أَجَرَهُ اللَّهُ فِي مُصِيبَتِهِ وَأَخْلَفَ لَهُ خَيْرًا مِنْهَا». قَالَتْ: فَلَمَّا تُوفِّيَ أَبُو سَلَمَةَ قُلْتُ كَمَا أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَخْلَفَ اللَّهُ لِي خَيْرًا مِنْهُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ. [رواه مسلم]

از ام المؤمنین ام سلمه رضی الله عنها روایت شده است که فرمود: از پیامبر ﷺ شنیدم که می فرمودند: «هر بنده ای که مصیبتی به او برسد و او بگوید: «إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ. اللَّهُمَّ أَجْزِنِي فِي مُصِيبَتِي، وَأَخْلِفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا»، (ما از خداییم و به سوی او باز می گردیم، خدایا! مرا در مصیبتم مأجور بفرما و بهتر از او را برایم جانشین او کن!)، خداوند متعال در مصیبتش به او اجر می دهد و بهتر از آن را به او عطا می فرماید؛ ام سلمه می گوید: وقتی که ابوسلمه فوت کرد، دستور پیامبر ﷺ را عملی کردم و چنان گفتم و خداوند متعال برای من بهتر از او یعنی پیامبر ﷺ را عطا فرمود».

۹۰- به خدا پناه ببر

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ، وَدَرْكِ الشَّقَاءِ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ، وَشِمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ». [متفق عليه]

از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «از گرفتاری، نگون بختی، قضای بد و خوشحال شدن دشمنان به خدا پناه ببرید».

۹۱- از گنج‌های بهشت

عَنْ أَبِي مُوسَى رضی الله عنه قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله : «يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ قَيْسٍ، أَلَا أَعْلَمُكَ كَلِمَةً هِيَ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ». [متفق عليه]

ابوموسی اشعری رضی الله عنه می‌گوید: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «ای عبد الله بن قیس! آیا به تو کلمه‌ای را که گنجی از گنج‌های بهشت است، بیاموزم؟»: «لا حول و لا قوة إلا بالله».

۹۲- کلماتی که گوینده‌ی آن ناکام نمی‌شود

عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله : «مُعَقَّبَاتٌ، لَا يَخِيبُ قَائِلُهُنَّ، أَوْ فَاعِلُهُنَّ، ذُبْرُ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ: ثَلَاثٌ وَثَلَاثُونَ تَسْبِيحَةً، وَثَلَاثٌ وَثَلَاثُونَ تَحْمِيدَةً، وَأَرْبَعٌ وَثَلَاثُونَ تَكْبِيرَةً». [مسلم]

از کعب بن عجره رضی الله عنه روایت است که: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «اذکاری در پی هر نماز واجبی است که گوینده یا انجام دهنده‌ی آن ناکام نمی‌شود: سی و سه بار خداوند را به پاکی یاد کردن (سبحان الله گفتن)، سی و سه بار خداوند را حمد و سپاس گفتن (الحمد لله گفتن)، و سی و سه بار خداوند را به بزرگی یاد کردن (الله اکبر گفتن)».

۹۳- دوست داشتنی‌ترین سخن نزد خداوند

عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله : «أَلَا أُخْبِرُكَ بِأَحَبِّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ: إِنَّ أَحَبَّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ». [رواه مسلم]

از ابوذر رضی الله عنه روایت شده است که گفت: رسول خدا صلی الله علیه و آله به من فرمود: «آیا از دوست‌داشتنی‌ترین سخن در نزد خداوند، به شما خبر ندهم؟ دوست‌داشتنی‌ترین سخن در نزد خداوند: (سبحان الله و بحمده) است».

۹۴- همواره قرآن را تلاوت نمودن

عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «تَعَاهِدُوا هَذَا الْقُرْآنَ، فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَهُوَ أَشَدُّ تَقَلُّبًا مِنَ الْإِبِلِ فِي عُقْلِهَا». [متفق عليه]

از ابوموسی اشعری رضي الله عنه روایت است که: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمود: «از این قرآن مواظبت کنید، (همواره آن را تلاوت نمایید)، سوگند به ذاتی که جان محمد صلى الله عليه وسلم در دست اوست، آن زودتر از شتری که در زانوبندش قرار دارد (و آن را پاره می‌کند و گریزد) از سینه‌ی آدمی می‌گریزد».

۹۵- حسد جایز نیست مگر در

عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ فَهُوَ يَتْلُوهُ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَهُوَ يُنْفِقُهُ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ». [متفق عليه]

سالم از پدرش روایت می‌کند که نبی اکرم صلى الله عليه وسلم فرمود: «حسادت جز در دو چیز جایز نیست: ۱- مردی که خداوند به او قرآن داده و او در لحظات شب و روز آن را تلاوت می‌کند. ۲- مردی که خداوند به او مالی عنایت کرده و او در لحظات شب و روز آن را انفاق می‌کند».

۹۶- وصیت به قرآن کریم

عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: «أَقْرَأُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا لِأَصْحَابِهِ أَقْرَأُوا الزُّهْرَوَيْنِ الْبَقْرَةَ وَسُورَةَ آلِ عِمْرَانَ فَإِنَّهُمَا تَأْتِيَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُمَا عَمَامَتَانِ أَوْ كَأَنَّهُمَا غَيَاتَانِ أَوْ كَأَنَّهُمَا فِرْقَانِ مِنْ طَيْرٍ صَوَافٍ تُحَاجَّانِ عَنِ أَصْحَابِهِمَا أَقْرَأُوا سُورَةَ الْبَقْرَةِ فَإِنَّ أَحَدَهَا بَرَكَةٌ وَتَرْكُهَا حَسْرَةٌ وَلَا تَسْتَطِيعُهَا الْبَطْلَةُ». [رواه مسلم]

ابوامامه الباهی رضي الله عنه می‌گوید: شنیدم رسول الله صلى الله عليه وسلم می‌فرمود: «قرآن را تلاوت کنید، زیرا قرآن در روز قیامت آمده و برای یارانش (تلاوت کنندگانش) شفاعت می‌کند. زهراوین یعنی سوره بقره و آل عمران را بخوانید، زیرا این دو سوره در روز قیامت می‌آیند در حالی که به صورت دو تکه ابر یا دو دسته پرنده اند که بالهای خود را گشوده اند، و از

اصحاب خود دفاع می‌کنند. سوره بقره را بخوانید زیرا خواندن آن برکت و ترک آن حسرت است و ساحران را عاجز می‌کند».

۹۷- فضیلت سوره بقره

عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «لا تجعلوا بيوتكم مقابر، إن الشيطان ينفر من البيت الذي تقرأ فيه سورة البقرة». [رواه مسلم]

از ابوهریره رضي الله عنه روایت است که: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمود: «خانه‌های خود را گورستان نسازید، همانا شیطان از خانه‌ای که در آن سوره‌ی بقره خوانده شود، می‌گریزد».

۹۸- دو آیه‌ی بزرگ

عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «الآيَتَانِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ مَنْ قَرَأَهُمَا فِي لَيْلَةٍ كَفَّتَاهُ». [متفق عليه]

ابومسعود بدری رضي الله عنه می‌گوید: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمود: «هرکس، دو آیه آخر سوره بقره را در شب بخواند، او را کفایت می‌کند».

۹۹- کم نشمردن کار نیکو

عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا وَلَوْ أَنَّ تَلَقَى أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلْقٍ». [رواه مسلم]

از ابوذر رضي الله عنه روایت است که رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمود: «هیچ کار خوب و پسندیده‌ای را حقیر مشمارید، هر چند با برادرت به چهره‌ی گشاده روبرو شوی».

۱۰۰- احترام گذاشتن و توهین نکردن به اصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: «لَا تَسُبُّوا أَصْحَابِي، فَلَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ مُدًّا أَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيفَهُ». [رواه البخاری]

ابوسعید خدری رضي الله عنه می‌گوید: نبی اکرم صلى الله عليه وسلم فرمود: «اصحاب مرا دشنام ندهید. زیرا اگر یکی از شما به اندازه‌ی کوه احد، طلا انفاق کند، با یک یا نصف مدی که اصحاب من انفاق می‌-

کنند، برابری نمی‌کند». (مدّ، پیمانهای است که برخی آنرا به اندازه‌ی پُری دو کفِ دست دانسته‌اند).